

Els orgues de la ciutat d'Inca

Bartomeu Manresa Servera

Professor d'orgue al Conservatori Municipal de Música d'Inca i organista titular de la parròquia de Santa Creu de Palma

doi: 10.3306/JELINCA.21.323

Paraules clau: Inca, Jornades d'Estudis Locals, orgue, orgue històric, patrimoni, Bé d'Interès Cultural.

Resum. *Inca acull un valuosíssim patrimoni organístic. Actualment, amb quatre orgues, és la segona ciutat de les Illes Balears amb un major nombre d'instruments, construïts tots per brillants orgueners de cada època. Tot i tenir constància documental d'orgues a Inca a partir del s. XV, els orgues que han arribat als nostres dies són instruments del s. XVII (St. Domingo i St. Bartomeu), del s. XIX (Sta. Maria la Major) i del s. XXI (St. Francesc). D'aquests quatre orgues abans esmentats, tres tenen la consideració d'històrics, amb l'afegit de tenir tots tres la consideració de Bé d'Interès Cultural (BIC). Una altra qüestió important a tenir en compte és que aquests tres instruments històrics han arribat als nostres dies havent patit escasses transformacions, és a dir, conserven en gran mesura l'esperit que els seus constructors els donaren, cosa que no sempre succeeix. Per aquest motiu, són precisament un fidel reflex històric de la tradició orguenera mallorquina als segles XVII i XIX i cal tenir-los ben presents.*

Keywords: Inca, Local Studies Conference, Historic organ, Heritage, cultural.

Abstract. *Inca is home to a very valuable organ heritage. Currently, with four organs, it's the second city in the Balearic Islands with the largest number of instruments, all of them built by brilliant organ builders from different centuries. Despite having documentary evidence of organs in Inca from the 15th century, the organs that have arrived to our days are instruments from the 18th century (St. Domingo and St. Bartholomew), from the 19th century (Sta. Maria la Major) and from the 21th century (St. Francesc). Three of these four organs mentioned above are considered historic organs with the addition of all three are being considered Heritage of Cultural Interest. Another important issue to keep in mind is that these three historical instruments have arrived with little transformations. It's very important thing, because all of them retain the spirit that their builders gave them. For this reason, they are precisely a faithful historical reflection of the Mallorcan organ tradition in the 17th and 19th centuries and must be kept in mind.*

1. INTRODUCCIÓ

Inca acull un valuosíssim patrimoni organístic. Actualment, amb quatre orgues, és la segona ciutat de les Illes Balears amb un major nombre d'instruments, amb l'afegit que cadascun d'ells destaca per haver estat construït pels orgueners més brillants de cada època. Tot i tenir constància documental d'orgues a Inca a partir del s. XV, els orgues que han arribat als nostres dies són instruments dels s. XVII (St. Domingo i St. Bartomeu), del s. XIX (Sta. Maria la Major) i del s. XXI (St. Francesc). D'aquests quatre orgues abans esmentats, tres tenen la consideració d'històrics (un orgue es considera històric quan té més de cent anys), amb l'afegit de tenir tots tres la consideració de Bé d'Interès Cultural (BIC) atorgada pel Consell de Mallorca l'any 2003. Una altra qüestió important a tenir en compte per abordar el seu estudi és que aquests tres instruments històrics han arribat als nostres dies havent patit escasses transformacions. Estudiant la història dels orgues en general, ens adonam que pateixen amb freqüència transformacions, renovacions o ampliacions, a vegades per reparar el desgast ocasionat pel pas del temps i produït pel seu ús, d'altres per ampliar-los i millorar-los, però també (sobretot a finals del s. XIX i principis del s. XX) per "adaptar-los" i seguir diferents modes musicals que han fet que molts d'instruments hagin desaparegut o perdut el seu caràcter original (no només el pas del temps fa mal als orgues, també els en fan les modes). Sortosament, però, aquest no ha estat el cas dels orgues històrics d'Inca.

L'orgue és un instrument viu, és a dir, que durant els seus més de 2.000 anys d'història ha anat evolucionant, perfeccionant-se i transformant-se estèticament per adaptar-se a les necessitats i contextos musicals de cada època en la qual han estat construïts. Cada orgue és únic, irreplicable, creat expressament per omplir de so un determinat espai en un context determinat i construït seguint *les regles de l'art*, o sigui, de forma purament artesanal, com a element artístic que ha de perdurar al llarg dels segles. Aquest fet converteix els orgues en elements d'un incalculable valor patrimonial, un veritable tresor sonor que hem de conèixer per tal de poder-lo valorar i apreciar adequadament. Aquesta és precisament la intenció d'aquest estudi dels diferents orgues de la ciutat.

2. ELS ORGUENERS

Abans hem explicat que els orgues que actualment trobam a Inca havien estat construïts pels millors orgueners de cada època. Però... qui han estat aquests orgueners? Ara coneixerem alguns detalls de cadascun d'ells:

2.1. Els germans Damià i Sebastià Caymari (s. XVII-XVIII)

Varen construir els orgues de Sant Bartomeu i Sant Domingo. També són coneguts simplement com "els Caymaris" i pertanyien a la més nombrosa i coneguda família d'orgueners mallorquina del s. XVII. Originaris d'Alcúdia,

aquests dos germans no foren els únics Caymari que es dedicaren a l'orgueneria. Entre els s. XVII i XVIII trobam documentats més de deu membres de la família que es dedicaven a aquest art, tota una vertadera nissaga familiar. Foren molts els orgues que sortiren d'aquests dos germans orgueners alcudiençs: Sineu (1684), Lluç (1685), Sant Bartomeu d'Inca (1694), Sant Domingo d'Inca (final del s. XVII), Petra (1695), Felanitx (1696), Sant Salvador d'Artà (1701) i els palmesans de Sant Nicolau (principis del s. XVIII) i els Socors (1702). Els orgues de nova planta fets pels Caymari són sempre ben fàcils d'identificar, ja que conserven la façana plana aragonesa però amb un disseny més simplificat, col·locant sempre els tubs majors als extrems i ordenant-ne la resta de forma decreixent fins al centre. Per això són típiques les seves façanes en forma de V tant als instruments grans de tribuna lateral com als petits situats al centre de la barana del cor. Els dos instruments d'Inca no en són una excepció. L'extensió del teclat dels orgues Caymari és sempre de 45 notes, amb la primera octava "curta", és a dir, mancada del do#, re#, fa# i sol#.

2.2. Gabriel Thomàs i Estarelles (1762-1836)

Autor de l'orgue actual de Santa Maria la Major, el podríem considerar el darrer orguener mallorquí que construí orgues seguint l'estètica barroca. Era originari de Bunyola, no de Lluçmajor, com insisteixen alguns historiadors del s. XIX. Segueix la tradició orguenera de la família Bosch, ja que probablement aprengué l'ofici d'orguener treballant juntament amb Pere Josep Bosch, oncle del cèlebre Jordi Bosch, la qual cosa sempre és un segell de garantia de qualitat en els orgues de Thomàs. A part de l'orgue de Santa Maria la Major d'Inca, construí orgues a la Seu de Mallorca, Campos, Pollença i Llubí, així com també efectuà l'ampliació de l'orgue dels Socors de Palma i el trasllat de l'orgue del convent dels Mínims de Campos a Búger després de tancar-se el convent a causa de la desamortització. Vull remarcar que Thomàs treballà durant una època de greus penúries econòmiques i socials marcades per la situació política d'Espanya; malgrat això la qualitat dels seus instruments no es va veure afectada. Sí que en quedà, però, evidència: molts dels seus orgues no pogueren ser acabats i simplificà al màxim el disseny de la façana reduint-la a una simple caixa per tancar l'instrument (la Seu i Inca en són una excepció, ja que utilitzà la façana gòtica antiga).

2.3. Gerhard Grenzing (1942)

Constructor de l'orgue nou del convent de Sant Francesc. És un dels orgueners més representatius del nostre segle. Va néixer a Alemanya però l'any 1973 va fundar el seu propi taller al Papiol (Catalunya). Arribà a Mallorca fa uns cinquanta anys, interessat per conèixer la qualitat dels orgues històrics mallorquins, molts d'ells en males condicions, i inicià el treball en un terreny aleshores "verge" quant a restauracions. Ha restaurat nombrosos orgues a Mallorca, als quals ha retornant el seu so i esperit d'origen (els Socors, Banyalbufar, Sant Jeroni, convent de Pollença, convent de Campos i Santanyí són algunes de les més conegudes), però també ha construït de bell nou els

orgues de Sant Agustí de Palma, del convent de Sant Francesc d'Inca, de la parròquia d'Alaró i de la basílica de Sant Francesc de Palma. De totes maneres, cal remarcar que la seva fama de prestigiós orguener l'ha duit a construir més de 230 orgues arreu del món: Auditori Nacional de Madrid, auditori de Niigata al Japó, catedral de l'Almudena de Madrid, catedral de Brussel·les, auditori de Radio France, Catedral Evangèlica de São Paulo, entre molts d'altres.

3. ELS ORGUES

Introduïts els orgueners, ara parlarem de les característiques dels orgues. Ho farem seguint l'ordre cronològic en la seva construcció.

3.1. Orgue del monestir de Sant Bartomeu

Hi ha constància d'un orgue més antic que l'actual, ja que entre els anys 1638 i 1641 consten a l'arxiu del convent diferents pagaments per diversos materials i treballs fets a l'orgue. De totes maneres, l'orgue actual fou construït pels germans Sebastià i Damià Caymari l'any 1694, com consta també documentat al Llibre de clavariat (1638-1730) del mateix arxiu: "A 27 8bre 1694 se extregue de la taule Numularia docentas Ll. Prosehides del dot de Sor Drusiana Vanrell pegades al Po en taula a Sebastia y Damia Caymaris a ells feta y Andreu Sirerol Pdor. de dit convent compliment plo. Valor del orgue feran dits Caimaris". L'escrit és prou concloent i no dona peu a dubtes sobre l'autoria dels Caymari. L'orgue s'acabà de pagar el 13 de novembre de 1694 i en total costà 650 lliures: "A 13 de 9bre 1694 havem pagat dosentes lliures per acabar de pegar lo orga qui costa sisentes cinquanta lliures, mon Sr. El Ylim. Y Rm. Sr. Don Pedro de Alagon Bisbe de Mallorca ha donat llicensia que posasem en dit orga el dot de Sor Maria Torrens, qui son 450 Ll. y docentas lliures que ha pagat el convent". El fet d'estar situat a un convent de monges de clausura ha propiciat que aquest instrument hagi arribat als nostres dies sense patir gaire transformacions. No hi consta cap gran reforma documentada i tampoc en queda evidència a l'interior de l'instrument. A l'arxiu només consten diferents pagaments fets el 1697 a mestre Sebastià Caymari per "reparar l'orga", el 1730 a Agustí Navarro per "templar i espolsar l'orga" i el 1865 a Pera Lluch per "llimpiar i tamplar". Tal vegada l'única transformació que ha patit l'instrument al llarg dels seus

Figura 1. Monestir de Sant Bartomeu

Figura 2. Teclat i registres de Sant Bartomeu

més de 300 anys d'història hagi estat la incorporació d'un registre de baixons-clarins en substitució del registre de regalia de fusta habitual en els orgues Caymari. Un registre és cada un dels diferents "colors" de què disposa l'orgue, combinables entre si i formats per una col·lecció de tubs que tenen una sonoritat semblant i abasten tota l'extensió del teclat. Es tracta d'un instrument de mida petita, d'un sol teclat d'octava curta i situat al centre de la barana del cor amb el teclat mirant cap a la part interior. Estèticament té el disseny de façana típica Caymari, de la qual hem parlat anteriorment, amb els tubs de façana ornamentats també amb les estries diagonals característiques. Disposa de 7 registres "partits" entre el do i do# centrals a "la manera castellana", ja que aquests constructors foren els primers a Mallorca a incorporar de forma generalitzada els registres partits tal com es feia habitualment als orgues de Castella. Aquesta característica, molt útil sobretot als orgues d'un sol teclat, possibilita que l'organista pugui escollir diferents sonoritats a cada una de les dues meitats del teclat, i destacar una melodia a la part dreta o esquerra del teclat. D'aquesta manera se "simula" que l'orgue disposa de dos teclats quan en realitat només en té un. Diversos motius converteixen aquest orgue en un instrument molt interessant:

- Conserva encara l'antiga cortina que permetia tapar els tubs de façana durant la quaresma, època de més austeritat litúrgica (igual que es feia amb la resta de les imatges), així com protegir l'instrument de la pols quan no es feia servir.
- Queden indicis del temperament original usat pels Caymari, modificat amb les diferents afinacions durant el pas del temps a la majoria dels orgues de Mallorca d'aquesta família. Per tant, és un orgue a estudiar i tenir en compte de cara a la restauració d'instruments Caymari a Mallorca.

La disposició dels seus registres és la següent:

Flautat 8'
 Octava 4'
 Tapadet 4'
 Quinzena II
 Cimbalet III-IV
 Tolosana II-III
 Baixons-clarins 4'-8'

Figura 3. Inscripcions dels registres

3.2. Parròquia de Sant Domingo

Podem assegurar que aquest instrument fou construït pels germans Caymari a finals del s. XVII, ja que té unes característiques quasi idèntiques a les de l'orgue de Sant Bartomeu, malgrat que d'això no n'hi hagi constància documental. Segurament aquests dos instruments foren construïts de manera paral·lela. Poca documentació sobre aquest orgue ha arribat als

Figura 4. Parròquia de Sant Domingo

nostres dies, només queda constància d'una reforma l'any 1907: "A fines de 1907 se restauró, añadiéndole un nuevo registro, o sea la Trompa real, un teclado moderno y los fuelles Nuevos costando todo más de 600 pts. y se bendijo ya en 12 de Enero de 1908, resultando así un órgano para esta Iglesia y de sonido muy fino". No ha quedat constància de qui va fer aquesta reforma i és difícil aventurar-ho per la traça en la construcció dels tubs que s'hi varen afegir, ja que com era habitual a principis del s. XX, els orgueners no solien fabricar els tubs, sinó que els compraven a una fàbrica de Barcelona. Malgrat això, cal dir que per la data podria haver estat Julià Munar o algú de la família Cardell. Per sort, i en contra del que es va dir a les cròniques de l'època en què es va fer, el

teclat de l'orgue no es va canviar "por un teclado moderno", sinó que es mantingué l'original dels Caymari, el qual sortosament ha arribat fins als nostres dies.

Aquesta reforma fou inaugurada l'any 1908, com consta a l'escrit de la revista *Ca Nostra* (Inca, 11 de gener de 1908, núm. 15, pàgina 3): "Demà Diumenge a la Iglesia de Sant Domingo a les nou y mitja se farà la bendició de l'orga que s'ha renovat ab Te Deum y tot seguit s'hi cantarà una missa, en quim ofertori predicarà el M. I. Sr. D. Mateu Garau...". Més endavant, l'any 1965, l'orguener Francesc Benagues el dotà de motor-ventilador i, finalment, Pere Reynés posà a punt novament l'instrument l'any 1988 i va recompondre els registres de mixtura segons els cànons habituals dels Caymari, els quals havien arribat als nostres dies modificats segons modes pseudoromàntiques després de la reforma del 1908.

Figura 5. Tubs de l'orgue de Sant Domingo

La disposició dels seus registres és la següent:

Flautat 8'
 Octava 4,
 Tapadet 4'
 Quinzena II-III
 Cimbalet III-IV
 Tolosana II-III
 Trompeta 8'

Figura 6. Teclat de Sant Domingo

Figura 7. Parròquia de Santa Maria la Major

3.3. Parròquia de Santa Maria la Major

No és gens estrany que tractant-se de Santa Maria, la més antiga de les tres parròquies d'Inca i l'única que existí fins al s. XX, la història de l'orgue o dels diferents orgues que hi ha hagut al seu interior sigui la més extensa. De totes maneres, cal dir que l'església que ha arribat als nostres dies no fou iniciada fins l'any 1706. Per tant, tots els orgues documentats anteriors a aquesta data són instruments que varen construir-se per a l'antiga església de Santa Maria del s. XV. Precisament, una de les primeres notícies que tenim sobre l'existència d'orgues a Mallorca és de l'any 1419, en què tenim constància que a Inca hi ha un orgue construït per Perot Comes. Fou al s.

XV quan l'orgue va entrar a les esglésies com a únic instrument capaç d'omplir les grans naus de les esglésies gòtiques. No tenim cap document a Inca que demostrï la construcció d'aquest orgue del s. XV, però sí que en trobam un clar indicatiu al contracte que signà aquest orguener amb la vila de Pollença, en el qual es diu el següent: "(...) los quals seran un palm major de canons que no son aquells que ara e fets a Incha, so es que auran VIII palms de cana". Sabem que es tractava d'un orgue sense registres, com eren sempre els orgues gòtics, és a dir, l'orgue sonava sempre amb una única sonoritat, amb totes les seves fileres de tubs sonant a la vegada.

La construcció de l'orgue major de la Seu de Mallorca, façana del qual encara

Figura 8. Catedral de Perpinyà

Figura 9. Basílica de Sant Francesc (Palma)

Figura 10. Santa Maria la Major

podem admirar avui dia (finals del s. XV), va marcar l'inici de la construcció de grans instruments a Mallorca. Es tractava d'instruments gòtics amb caixes monumentals, que com era habitual a l'època, tampoc disposaven de registres. Diferents orgueneres de la família Roig foren majoritàriament els constructors d'aquests instruments que aviat s'estengueren a les esglésies més importants de Mallorca. L'any 1529 trobam un orguener d'aquesta família treballant a Inca, quan els jurats de la vila de Lluçmajor diuen que "hi ha un mestre català que treballa en el present Regne (...) està fent els orgues de Sant Francesc i els de la vila d'Inca". Podria tractar-se de Gaspar Roig, natural de Blanes, el qui, juntament amb el seu pare Joan Gaspar, va construir l'orgue de la catedral de Perpinyà. La part central de l'orgue que ha arribat als nostres dies (que presenta nombroses similituds amb l'orgue de Perpinyà i de Sant Francesc de Palma) és d'aquesta època gòtica i fou respectada per Gabriel Thomàs (encara que l'amplià) quan construï l'orgue actual.

Com podem observar en aquestes fotografies, hi ha nombroses coincidències en la disposició dels tubs i l'ornamentació que serveix per tancar la part superior dels diferents castells en aquests tres instruments dels quals parlen els jurats de la vila de Lluçmajor.

L'any 1595 es construï un orgue nou i l'any 1596 es fundà el benefici de l'orgue, dotat amb 15 lliures anuals. Però l'any 1638, el bisbe Santander fa constar a la

Figura 11. Afegits laterals a la façana gòtica de Santa Maria la Major per part de Gabriel Thomàs

seva visita pastoral que: “esta desecho, falto de cañones y gastados los fuelles, de lo qual se ve grande indecencia al culto divino, particularmente en una villa tan populosa como esta (...)” i, per aquest motiu, manà que es fes un orgue nou. L'any 1700 trobam documentat que Jaume Caymari (fill de Damià Caymari, el qual juntament amb el seu germà Sebastià construïren els orgues de St. Domingo i St. Bartomeu), va treballar en l'orgue.

Com hem dit, l'any 1706 es posà la primera pedra del temple actual, on es traslladà l'orgue antic, el qual l'any 1764 estava en mal estat, com documentà el bisbe Garrido de la Vega a la crònica de la seva visita pastoral: “visito asimismo el coro con su organo que es todo viejo; y se espera se haga todo nuevo, segon se baia proporcionando la obra de la Iglá.”

No fou fins l'any 1816, quan les obres de l'església estaven acabades, que es començà la construcció d'un orgue nou, l'actual, amb el Dr. Damià Llambies com a rector. Vull incidir en el fet que la construcció d'aquest instrument no estigué exempta de les nombroses dificultats marcades per la situació sociopolítica de l'època, que provocà greus dificultats econòmiques a l'Església (desamortitzacions, pèrdua dels impostos eclesiàstics, exclaustacions...) i de les quals ja hem parlat abans. Per aquest motiu, la construcció del nou orgue s'hagué de dur a terme en dues etapes:

- Primera etapa (1816-1822). Durant aquests anys, sembla que la feina consistí en la construcció del moble de l'orgue: muntatge estructural de la cadireta i orgue major. Com hem dit abans, Thomàs reutilitzà la part central de la caixa de l'orgue gòtic i en va fer les ampliacions laterals corresponents per tal d'ajustar-la a l'espai que quedava entre les dues columnes de la capella. Així mateix, sembla que només muntà el teclat i mecànica de la cadireta, on instal·là alguns registres provinents de l'orgue antic. El preu pactat per a la realització d'aquesta etapa era de 600 lliures. En acabar la feina acordada, el contracte amb l'orguener quedà dissolt el dia 7 de juliol de 1822.
- Segona etapa (1827-1832). El 15 de novembre de l'any 1829, es va fer un nou contracte amb mestre Thomàs per engrandir l'orgue, però gràcies a l'actitud del rector Joan Amengual, que desitjava un orgue d'acord amb les proporcions de la nova església, sabem que l'orguener dugué a terme diferents treballs a l'orgue anteriors a aquest nou contracte, els quals coneixem amb tot detall gràcies a les anotacions dels pagaments fetes pel mateix rector:

- Any 1827. S'afegí a l'orgue un registre de trompeteria, les contres de 16 peus i es construí el teclat i mecànica de l'orgue major: "En lo año 1827 jo el doctor Juan Amengual, Rector de esta Parroquia Egl. De Ynca vaig pagar de doblers meus al Sr. Gabriel Thomàs, orguer, per el flautat violó, un registre de trompeteria, teclat i maquina del orga gran de la parr. Iglá 350ll."
- Any 1828. S'afegiren 2 registres més de trompeteria de batalla, i es completaren així els 3 registres que han arribat fins als nostres dies: "En lo any 1828 yo el infrascrit rector vaig mantenir per espay de nou mesos y esto de propi, el señor Gabriel Thomàs, orgue, mentres dura la feina que feuen lo orga gran gent lo registre de trompeteria de batalla, y el registre petit de trompeteria (...) la batalla valgué 300Ll. y yo dit Rector en vaig pagar des meu doblers 150 Ll."

Finalment, com hem dit, se signà un nou contracte amb l'orguener l'any 1829 per fer els dos flautats d'estany de façana. Se sap que es pactà el preu en 600 lliures, de les quals 300 havien de ser pagades pel Sr. Rector i la resta per l'Obreria. L'any 1831 consta que es feu el pagament dels flautats segons el que s'havia pactat: "En lo año 1831 dit Thomàs feu los flautats de estany de la caixa del orga gran per preu de 600 Ll. de cuya partida he pagat yo de doblers meus 300Ll. (...)".

Però aquests no foren els darrers registres que el rector Amengual volgué incorporar a l'orgue. L'any següent, el 1832, s'amplià l'orgue amb un registre de corneta per un preu de 300 lliures, de les quals el rector en pagà la meitat, i entre la comunitat de preveres i les donacions de diferents particulars es pagà la resta.

Les dificultats econòmiques no permeteren acabar l'orgue, el qual arribà als nostres dies mancat d'alguns registres imprescindibles per completar la piràmide de principals a l'orgue major. A principi del s. XX s'hi afegí mig registre de veu humana en ecos. Cap als anys seixanta del nostre segle l'orgue estava completament abandonat i fou substituït per un succedani electrònic.

Gràcies a la intervenció de l'organista i investigador sobre els orgues de Mallorca, Antoni Mulet, que aleshores residia a Inca i començà l'any 1989 la seva neteja i afinació, l'orgue fou finalment restaurat i completat per part de l'orguener mallorquí Pere Reynés a partir de l'any 1990. La reforma es donà per acabada l'any 1994.

L'orgue disposa de 2 teclats manuals de 51 notes: cadireta (moble situat a l'esquena de l'organista) i orgue major, partits "a la manera castellana" entre do3 i do#3, i 12 botons (una octava cromàtica) com a teclat de peus. Els registres dels quals disposa són (com a curiositat, entre parèntesis indic la procedència històrica del registre):

CADIRETA

Bordó 8' (*Thomàs, 1827*)
Octava 4' (*Reynés, 1990*)
Tapadet 4' (*orgue antic*)
Quinzena 2' (*orgue antic*)
Vint-i-dosena II (*orgue antic*)
Cimbalet III (*Reynés, 1990*)
Regalies 8' (*orgue antic-Thomàs, 1822*)

ORGUE MAJOR

Flautat primer 8' (*Thomàs, 1829*)
Flautat segon 8' (*Thomàs, 1829*)
Octava 4' (*Reynés, 1990*)
Quinzena 2' (*Reynés, 1990*)
Ple II-III (*Reynés, 1990*)
Cimbalet II-III (*Reynés, 1990*)
Corneta III-VI (*Thomàs, 1832*)
Veu humana 8' (tiples) (*Thomàs?*)
Trompeta batalla 8' - Tr. Magna 16'
(*Thomàs, 1828*)
Baixons 4' - Clarins 8' (*Thomàs 1827*)
Clarí en 15a 2' - Xeremies 4' (*Thomàs, 1828*)

PEDAL (12 botons): Contres obertes 16' i Bombarda 8' (amb tirador)

Figura 12. Nou orgue del convent de Sant Francesc

3.4. Convent de Sant Francesc

Tenim constància que aquesta església conventual, al llarg de la seva història, ha acollit diferents orgues. La notícia més antiga que en tenim és del s. XVII. El 1789 es descriu l'instrument com a "órgano pequeño al medio del antepecho del coro" i a l'inventari que es va fer el 1909 amb el motiu de retornar el convent als franciscans es diu que al cor hi ha "(...) un órgano pequeño con dos teclados y 9

registros en muy mal estado". No sabem quin fou el destí d'aquest instrument, avui desaparegut. L'any 1940 es va adquirir de segona mà l'orgue que Mn. Joan Maria Thomàs va encarregar a la casa basca Eleizgaray l'any 1933 per usar-lo a la sala d'assaigs de la Capella Clàssica ubicada a la capella de Santa Anna de l'Almudaina. Aquest instrument, d'estètica romàntica, és el que han conegut i recorden molts d'inquers exalumnes del col·legi. L'any 1998 va ser afinat i, finalment, el 2000 Antoni Mulet va canviar el sistema de transmissió pneumàtic per l'elèctric. Amb motiu de la compra del nou orgue, aquest instrument va ser traslladat al convent dels PP. Franciscans d'Artà.

L'orgue actual de Sant Francesc és un instrument de nova planta, construït l'any 2002 per l'orguener alemany Gerhard Grenzing. La seva construcció va ser possible gràcies a una donació, essent superior del convent el P. Bartomeu Pastor Oliver, TOR, i organista del convent Miquel Bennassar Bibiloni. L'instrument és una síntesi de la tradició orguenera nord-europea combinada amb distintes aportacions de la tradició orguenera mallorquina, que dona com a resultat un instrument d'alta qualitat, amb mecànica sensible i lleugera, un so brillant, vigorós, rodó i enèrgic, capaç d'omplir de so tota la nau del temple. Es tracta d'un instrument testimoni de l'època en què vivim, en el qual s'han incorporat els sabers tècnics i estètics dels segles anteriors conjugats amb un disseny actualitzat i l'ús de materials nobles. Encara que és de dimensions modestes (en comparació amb altres grans instruments que tenim a Mallorca), la seva versatilitat permet interpretar tota la literatura organística: des de la música del Renaixement fins a la contemporània. La construcció d'aquest instrument va girar al voltant de tres eixos: el litúrgic, el concertístic i el pedagògic, que s'han mantingut vius ininterrompudament, ja que l'orgue acull anualment un festival internacional d'orgue pel qual han passat grans organistes de l'escena internacional i és actualment l'instrument on es realitzen les classes d'orgue del Conservatori d'Inca. Disposa de dos teclats manuals de 56 tecles i un pedaler de 30 notes. La composició dels registres és la següent:

I TECLAT (Orgue Major)	II TECLAT (Positiu)	PEDAL	ACCESSORIS
Flautat 8'	Bordó 8'	Contrabaix 16'	II / I Tiples
Octava 4'	Flauta xemeneia 4'	Contres 8'	II / I Baixos
Nasard 2 2/3'	Quinzena 2'	Bombarda 16'	I / Pedal
Nasard 1 3/5'	Oboè (expressiu) 8'	Trompeta 8'	II / Pedal
Plens III			Trèmol

4. CONCLUSIONS

Voldria que aquesta comunicació hagi servit per apropar-nos i conèixer millor el ric i variat patrimoni organístic inquer. Només des del seu coneixement pot ser valorat com es mereix. Albergar tres orgues històrics d'aquesta qualitat és un privilegi, però a la vegada una responsabilitat que fa que s'hagin d'invertir esforços suficients per a la seva adequada conservació.

5. BIBLIOGRAFIA

Blancafort, Gabriel. 2000. "Façanes mallorquines i catalanes del gòtic al barroc". Comunicació al VII Simpòsium dels Orgues Històrics de Mallorca.

Fiol i Tornila, Pere. 2017. L'orgue de Santa Maria la Major. Ajuntament d'Inca.

Mulet, Antoni. 1994. "Els orgues Mallorquins i els orgues Caymari". Ponència al I Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Sa Pobla.

Mulet, Antoni. 1995. "Aproximació a l'estudi dels Caymari orgueners". Comunicació al II Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Inca.

Mulet, Antoni. 1996. "L'orgue de Joan Maria Thomàs". Ponència al III Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Alcúdia.

Mulet, Antoni. 1997. "Els orgueners mallorquins del s.XIX". Ponència al IV Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Muro.

Mulet, Antoni i Reynés, Arnau. 2018. Els orgues de les esglésies de Mallorca, J. J. de Olañeta.

